

לע"נ רב יחיאל ישראל בן אלכסנדר חיים הירט

טו' אייר

ע"י משפחת עקיבא הירט

גזילה בדבר שאין הבעלים מקפידין

מראה מקומות

שבוע ב'

◀ בית יוסף סי' שני"ט ס"א (2)

רק במקום שאין חשש הפסד – חזו"א דמאי סי' ז', אות ה' ד"ה שם כל בר נש (2)

◀ שו"ע סי' שני"ט ס"א (3)

אף שמותר ליטלו מ#מ לא זכה הנטלו להיות מיחשב שלו – פתחי תשוב' סק"ב (optional) (3)

◀ ערוך השלחן סי' שני"ט אות א' (2)

אם אומדין דעת הבעלים שרוצה ליתן

◀ גמ' ב"מ דף כב. אמימר ומר זוטרא ורב אשי – תא שמע עודהו (4)

◀ תוס' שם ד"ה מר זוטרא – חידושי הר"ן שם ד"ה אמימר ורב אשי (4 – 5)

◀ ש"ך סי' שני"ח סק"א (5)

◀ ביאור דברי הש"ך – עונג יו"ט יו"ד סי' קי"א – ובזה יש להבין (optional) (5 – 6)

◀ שו"ע הרב מציאה ד' ה' (7)

◀ קונטרס אחרון שם (optional) (7)

◀ ערוך השלחן סי' שני"ח אות ה' (7)

◀ שו"ע סי' שני"ט סעי' ג' ד' (8)

חזון איש דמאי סי' ז' אות ה'

פתחי תשובה סי' שנ"ט סק"ב

ח (ח'ו"מ ב) אפשטיין, יחיאל מיכל בן אהרן יצחק הלוי עמוד מס 379 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ערוך השלחן סי' שנ"ט אות א'

(א) כנא קמא מ. וס"ג
ועי ביק קיד. ורמז
שם דיה היינ
(ב) חספסחא דחוספסח
פרק ח, ג
שם ע"ש, ד קדושין נב:
(ג) חספסחא דחוספסח
פרק
א, ט (עירובין ע"א)
(ד) שבת נב: וס"ג
(ה) לקמן ע"א: קדושין
ח"א: (ס) חוספסחא
מנכסין: פרק ג ע"ש
(ז) קדושין דף מא:
(ח) לקמן עמוד ב.

[א] גמ' ד"ה פספסא.
 ג"כ נרמק הרמב"ם
 וספספא וסא חסם ס'
 ורס' וסמס' נרמק סלך
 חסל יסוס ס' ססוס
 ססוס חסל ס' ס' וסל
 ס' לסוס ססוס סל חסל
 חס' סל' סל' ססוס ססוס
 ססוס ססוס ס' וס'
 ססוס סס ד"ה חס ס'
 וסס' ס' ס' וסל
 ססוסססוס ססוס סל
 ססוס ס' ס' וס'
 וססוס ססוס ס' ס' ס'

גמ' דשויה ש"ית. עין
עירובין דף ע"א ע"א
תוס' ד"ה כלן: שם
לבושתנא דמרי בר
אישק. עין ינמות דף כ"א
ע"כ תוס' ד"ה ר"א:

תורה אור השלם
(א) בן תרדיו גם אתם
הוראת " מכל
מעשיהם " אשר
הקדו מאת בני ישראל
ונחתם מקטן את
הוראת " לאהרן
הקדו: (מספר יח טז)
(ב) וכי יתן מים על דרך
נפש מלכותם עליו
ממא דוא לקדם:
(ויקרא טז טז)

[ש"ד לרף כח]

[illegible]

תלמוד בבלי <עון וחדר> - כג בבא מציעא תלמוד בבלי עמוד מס: 55 הודפס ע"י אוצר ה

חידושי הר"ן ב"מ כב.

אמימר ורב אשי אכול. הקשה הרמב"ן ז"ל אמאי אכלי, והא תנן בפרק הגזול בתרא²⁵ אין לוקחין משומרי פירות עצים ופירות, ותירץ דהאי אריסא הוה ליה חולקא בפירי וכי האי גוונא שרי, כדאמרי' התם²⁶ דרבא זבן שבשתא מאריס, ותני' התם כותיה. וא"ת א"כ מר זוטרא אמאי לא אכל. וי"ל דס"ל דשבשתא דווקא, דתלושים והגיעו לחלק ואיכא למתלא דמחלקו הוא נותן, אבל פירות מחוברין לא²⁷.

אבל הרשב"א ז"ל תירץ דאפי' לית ליה חולקא בפירי שרי, לפי שאומדן הדעת הוא שאין בעל הפרדס מקפיד בכך, וכך נהגו, דמיא למאי דאמרי' בתוספתא בפרק בתרא דב"ק²⁸ הבן שהיה אוכל משל אביו וכן עבד שהיה אוכל משל רבו קוצה ונותן פרוסה לבנו ולעבדו של אוהבו ואינו חושש משום גזל של בעל הבית שכן נהגו. ומשום האי טעמא נמי אמרי' בפרק הגזול בתרא²⁶ שגבאי צדקה מקבלין צדקה מן הנשים בדבר מועט²⁹.

ב"מ ניסים בן ראובן גירונדי (ר"ן) עמוד מס 116 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ש"ך סי' שנ"ח סק"א

שנח (א) מותר ליקח מן הארץ כ"ז מדברי רמב"ם פרק חנו מלואות (דף כ"ב) סוף ע"א וכנסת אשרי' והגהת מרדכי שם מבוחר דאם אדם מוחן לאכול למחרת מדבר שאינו שלו חלה על חברו חס"ס שיוצא שמכירו יתראה חסור לאכלו דכלכלה כחצי דינא ש"מ לא הוי יאוש ואפי' דהשתא רחא ליה מסיקרא לא הוי רחא ליה ולי לאו דמסתמי' הייתי אומר שמותר ויאוש שלא מדעת שאני שגם אח"כ חיו מייאש חלה משום שאינו יודע היכן הוא וכפ"כ הוא מחייאש ח"כ אמרי' מסיקרא בחסורא אחי ליד' דבמה יקנה הוי ביאוש הא בשתי' חיו מחייאש וחלו ה' יודע שהוא חלו לא מחייאש משא"כ ככל כיון

שיוצא שמח"כ ח"כ בשתא נמי כהשתא אחי ליד' דמסתמא חיו מקפיד על זה ואפי' דנש"ס שם מדעת מרומם וטומא' ליוש שלא מדעת טעמא אחרינא ח"כא בתם דלפנין מרומם וטומא' ידע' ממש כפי' ט"ט וזו"ק ופי' כס' אודת אוד דף ק"י ופי' כהשתא מחייאש ח"כ ק"י : (ב) וי"א דדוק' לאחר חו"מ ג קארו, יוסף בן אפרים עמוד מס 466 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

עונג יו"ט יו"ד סי' קי"א

סימן קיא

שאלה מי שיוצא בחבירו שאינו מקפיד עליו אם יאכל עיסתו אם רשאי להפריש ממנה חלתה כדי לאכול השיריים :

תשובה נבאר תחילה אי מותר לאכול פירות חבירו שלא מדעתו אם לפי אומדן דעתו אינו מקפיד עליו.

הנה איתא בב"מ (דף כ"ב) אמימר ומ"ז ור"א איקלעי

א היילפרין, רפאל יום טוב ליפמאן בן ישראל עמוד מס 445 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

לבוסתנא דמרי בר איסק אייתי אריסי תמרי ורימוני ושדרי קמיהו אמר ור"א אכלו מ"ז לא אכיל אדהכי אתי מרי בר איסק ואשכחניהו א"ל לאריסיה אמאי לא אייתית להו לרבנן מהנך שפירתא א"ל אמר ור"א למ"ז השתא אמאי לא אכיל מר כו' וכתבו התוס' שם דאמימר ור"א שאכלו קודם לכן הוא משום דסברי אריסיה מדנפשיה קיהיב דאין לומר שהיו סומכים לומר שיתרצה מרי בר איסק כשידע דהא הלכה כאביי דאע"ג דהשתא ניחא ליה מעיקרא לא ניחא ליה עכ"ל התוס'. מדבריהם מכאן דאסור לאכול פירות של חבריו אעפ"י שידע שחבירו יתרצה משום דקיי"ל כאביי דאע"ג דלבסוף ניחא ליה מעיקרא לא ניחא ליה:

והש"ן (סימן שנ"ח) כתב על דבריהם ואי לאו דמסתפינא הייתי אומר שמותר ויאוש של"מ שאני שגם אח"כ אינו מייאש אלא משום שאינו יודע היכן הוא ובע"כ מתיאש א"כ אמרין מעיקרא באיסורא אתי לידיה דבמה יקנה אי ביאוש הא השתא אינו מתיאש ואלו היה יודע שהוא אצלו לא היה מתיאש. משא"כ הכא כיון שידע שיתרצה א"כ השתא נמי בהתירא אתי לידיה דמסתמא אינו מקפיד ע"ז. שאע"ג דבש"ס שם מדמה תרומה וטומאה ליאוש של"מ טעמא אחרינא איכא התם דלענין תרומה וטומאה ידיעה ממש בעינן ע"ש ודו"ק עכ"ל הש"ך ז"ל:

וביאור דבריו נ"ל דבאמת כל דלבסוף ניחא ליה אמרין השתא נמי ניחא ליה. מיהו היינו דווקא היכא דלא בעינן לעשות ע"י הניחותא דבעלים שום פעולה חדשה ולא בעינן אלא שלא יעכבו הבעלים בזה מהני נחותא דלמפרע ולהכי בתרומה דבעינן למימר ע"י נחותא דאח"כ דדמי כאילו ידע הבעה"כ ועשאו שליח. וכן בהכשר דבעינן למימר דדמי כאילו ידע זה ורצה שיבואו המים על הפירות דבתרומתו בעינן ידיעה ממש בזה לא מהני נחותא דאח"כ. אבל לאכול פירות של חבריו לא בעינן שידעו הבעלים ממש

דלא איכפת לן בידיעתו רק דבעינן שלא יקפיד דעיקר גזל בקפידא תלי' רחמנא והיכא דאינו מקפיד לא מיקרי גזל אע"ג שאינו מקנה לו. ומטעם זה פשיטא שאם קטן נתן לאחר לאכול משלו רשאי לאכול אע"ג דקטן לא מצי להקנות לאחרים מ"מ כיון דלא קפיד רשאי לאכול ולית ביה דין גזל. וכאן הרי אנו יודעין שלא יקפיד להכי שרי. וביאוש דאבירה נמי דמי לתרומה והכשר דהא התם א"א לומר שהמוצא זכה בה מטעם דכיון דניחא ליה אח"כ כשמתיאש השתא נמי ניחא ליה לבעל האבירה שיטלם השתא דהא גם אח"כ לא ניחא ליה דהא בע"כ מתיאש ואינו מתרצה כלל שיקח חבריו את שלו ועיקר יאוש הוא מחמת שאינו יודע היכן הוא ואלו ידע שהוא אצל המוצא לא היה מתיאש ולא היה מתרצה שיטלה המוצא. וא"כ אין כאן רצון שנאמר דגם מעיקרא מתרצה הוא ליה. רק שאנו צריכין לומר שזכה בה מאחר שהתורה חידשה דבאבירה יוצאת מרשות בעלים ע"י יאוש דבע"כ. [אף דבממון שלא נאבד ממנו לא מהני יאוש] והאובד הזה נתיאש כשנתוודע לו שאבד מהני יאוש ידיה שיצא הדבר מרשותו אף קודם שנתוודע לו שאבדו עד שלא בא ליד המוצא ובעינן לומר שיצא הדבר מרשותו למפרע דזה לא אמרין לאביי דהא ע"י יאוש דלבסוף בעינן שיצא הדבר מרשותו למפרע כאלו היה אז היאוש. וזה לא אמרין דגילוי דעתא דלבסוף אינו עושה פעולה חדשה למפרע וזה מיקרי פעולה חדשה דהיינו דבעינן שיהי' היאוש למפרע בכדי שע"י יקנה אותה המוצא למפרע. ויהא נקרא בהתירא אתי לידיה זה לא אמרין כמו דלא אמרין בתרומה והכשר דניחותא דלבסוף יעשה ידיעה מעיקרא ממש וזה פשוט וברור בכוונת הש"ך דהיכא דמהני רק אומדן דעתו שאינו מקפיד ומתרצה לזה מהני למפרע אף לאביי אבל היכא דבעינן ידיעה ממש לא אמרין דדמי כאילו ידע (ומתרצה מתחילה):

הגה"ה

(*) ובזה יש ליישב קושית התוס' בפסחים (דף כ"ט) דקאמר שם דר"י יליף שאור דאכילה משאור דראייה מה שאור דראי' שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים אף שאור דאכילה שלך אי אתה אוכל אבל אתה אוכל של אחרים. והקשו התוס' דאיך אמרין דשל אחרים מותר באכילה הא א"א שלא יהא שלו בשעת אכילה דאם נתן לו הרי הוא שלו ואם גזל ממנו הרי הוא חייב באחריותו ולא גרע מחמץ שחייב באחריותו דהוי כשלו. ולפמ"ש משכחת לה שפיר שאכל חמץ של אחרים שידע שלא יקפיד עליו דמותר לאכול דאין בו משום גזל דלא מתכוין לקנותה להיות שלו ממש ולהכי לא קני ליה בהגבהתו. ודין גזלן להתחייב באונסין נמי אין לו כיון שמותר לאכול מחמת שאין הבעלים מקפידין עליו ובהתירא קשקיל ליה. ובמה שמותר לו לאכול לא מקרי שלו עדיין אלא שמותר לו לאכול של חבריו אף שהם עדיין ממנוא דחבריה [וכה"ג כתב המג"א (סימן תרל"ח) בשם ס' יריאם דאפילו למ"ד גזל אחרים שרי מ"מ לכס לא מיקרי דאין לו בו שום קנין רק שהותר לו לאכול וה"ל דכוותיה] ולהכי אינו עובר בב"י לר"י:

מיהו ז"א דהא בשעת אכילתו קונה לו בלעיסה דהוי שינוי כדאמרין בכתובות (דף ל') ואף דעל שעת לעיסה א"א לחייבו בב"י דהא בלעיסה זו היא מתבער מן העולם כמש"כ בעל המאור ז"ל דלר"ש דחמץ לפני זמנו ולאחר זמנו אינו עובר עליו בלא כלום באכילתו מקיים מצות השבתה. וה"ל א"א לחייבו בב"י אשעת אכילה כיון דעכשיו הוא מבער מן העולם. מ"מ אנו לא בעינן לענין איסור אכילה שיעבור בב"י רק שיהא שלו דלפנין משאור דראייה שאינו אסור באכילה אא"כ החמץ שלו וכיון דקניה בשעת לעיסה בשינוי מקרי שלו ואסור באכילה אף שבאכילה זו היא מתבער מן העולם. ואפשר לומר כיון דרב אחא ב"י אליבא דר"י קאמר ור"י סובר בב"ק (דף ק') בגנותן צמר לצבע לצבוע לו אדום וצבעו שחור ולא קני ליה בשינוי וכתבו התוס' שם (דף צ"ה) דטעמא דר"י דלא קני ליה בשינוי משום שלא כיון לקנותו. א"כ אפ"ל דלאו דוקא התם גבי צבע שלא כיון ללוקחו לעצמו כלל

שלחן ערוך הרב מציאה אות ד' ה'

ד' ואפילו¹⁰ ברור לו שכשיודע לבעלו שהוא נטלה אוי ישמחו ויגילו מפני אהבתם אותו אסור לו ליהנות בה בלא דעת הבעלים. (א) לפיכך הנכנס לפרדס או לגינת תביר

1

קונטרס אחרון

(א) גמ' כ"ב. עיין תוס' ורמב"ן¹ וריטב"א². ומ"ש התרומת הדשן סי' קפ"ח³, היינו טעמא.

¹⁰ ויגילו

ו (חוי"מ) שניאור זלמן בן ברוך מלאדי עמוד מס 68הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

אסור לו ללקוט פירות שלא מדעת הבעלים אף על פי שבעל הפרדס והגינה הוא אוהבו ורעו אשר כנפשו ובודאי ישמח ויגיל כשיודע לו שנהנה זה מפירותיו מכל מקום כיון שעכשיו אינו יודע מזה הרי הוא נהנה באיסור¹⁰ וכן כל כיוצא בזה תצרך להזהיר לרבים שנכשלין בזה מחמת חסרון ידיעה:

2

ה' ומכל מקום מותר לבן ביתו של אדם ליתן פרוסה לעני או לבנו של אוהבו של בעל הבית שלא מדעתו לפי שכך נהגו בעלי בתים¹⁰ ומתחלה נתרצה בעל הבית בכך

קונטרס אחרון

משום דרגילה כן¹ דמיא לתאנה ידידע דנחרא², ולעבד הנותן פת לעני³ שכך נהגו. והתוס' וסיעתם⁴ לא פליגי על הרשב"א שבשיטה מקובצת⁵ בדנא, כי אם במציאות, דהתוספות סבירא להו דוחק לומר שכך נהגו⁶ א' כמ"ש הרשב"א ודו"ק. ומהא דאיתא בקידושין דף נ"ב⁷ [ב] לא קשה מידי, דרכא לשיטתיה אויל⁸, כמ"ש הט"ז ביר"ד סי' של"א⁹. ועיין שם סימן שכ"ח¹⁰. ומה שכתב הש"ך סי' שנ"ח¹¹ דלתרומה¹² כו', צע"ג, דהמקשה לא אסיק אדעתיה דלתרומה בעינן דעת בעלים משום גם אתם, אלא תרומה תליא בחושש משום גזל לחד, כדקתני בברייתא בהדיא¹³ (וכן גבי הכשר¹⁴). ואף שהתוס' בב"ק דף ס"ו ע"א ד"ה כיון חילקו בין יאוש להפקר גמור¹⁵, היינו לענין קנייה מעכשיו¹⁶, אבל אי מהני למפרע במתנה והכשר מהני נמי ביאוש. עיין רש"י כ"ב ע"ב ד"ה אינן¹⁷, וגם מ"ש הש"ך במה יקנה כו' אילו היה יודע כו'¹⁸ צע"ג דמה יענה בכרכתא ובאגא דיתמי¹⁹ שאם לא יטלם המוצא יאכלום רמשים, ומשום הכי מחלום לכל אדם כה כמ"ש סי' ר"ס סעיף ר', ואפילו הכי פריך לאביי²⁰:

¹⁰ ויגילו

ו (חוי"מ) שניאור זלמן בן ברוך מלאדי עמוד מס 69הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

כשהכנים פת זו לתוך ביתו¹⁰ ואין זה נקרא שלא מדעת הבעלים כלל כיון שכך נהגו¹¹ והבעלים יודעים מזה המנהג. ומטעם זה¹² מותר לקבל צדקה מן הגשים דבר מועט שלא מדעת בעליהן¹³ כמו שיתבאר בהלכות גזלה¹⁴ הואיל ודרכן בכך ויודעים בעליהן שדרכן בכך (וכן בפרדס אם הוא תיל בו לאכול מפירותיו מדעת הבעלים מותר¹⁵) וכן כל כיוצא בזה:

¹⁰ ויגילו

ו (חוי"מ) שניאור זלמן בן ברוך מלאדי עמוד מס 70הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ה' אם ראובן בא לבית שמעון ולקח לוי איזה מאכל של שמעון וכיבד את ראובן אין לו לראובן לאכול אע"פ שיודע שיתרצה שמעון כשיוודע מ"מ דע"ע אינו יודע והוא ביאוש שלא מדעת [תוס' כ"מ כנ:]: והוא כשלו אינו מקורב לבית שמעון אבל כשהוא בביתו או בא לפרקים לביתו ויש לו רשות משמעון לרברים כאלה מותר ליהנות דאל"כ כשאין הבעה¹ בביתו לא יהיה ביכולת אשתו ובניו וב"ב להכניס אורחים או לתת לחם וכיוצא בזה אלא ודאי דהם כשלוהם של הבעה² [נ"ל] וב"ד יש להם בח ליתן אף שאינו כאן כמ"ש באהע"ו סימן ע' ע"ש:

ח (חוי"מ ב) אפשטיין, יחיאל מיכל בן אהרן יצחק הלוי עמוד מס 377הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ערוך השלחן

ס' שנ"ח אות ה'

[illegible][illegible]

שנות (א) הוקדו ליקת תן הוריים. בפרק חיי תלמוד דף כב בשם ר' שם דלם חרם נואן
(חיים חיי)